Х.А.Яссауи атындағы халықаралық қазақ-түрік университеті

Тақырыбы: Жетісудың қалалары

Орындаған: Нарзуллаева Сарвирух
Қабылдаған: Жетібаев К.

ЖОСПАР:

I.Кіріспе

- **II.Негізгі бөлім**
- **1. Ежелгі талғар**
- **2. Қарамерген**
- **3. Ежелгі Қарамерген орны**
- **4. Ежелгі алматы қаласы**
- **IV.Пайдаланған әдебиеттер**

Кіріспе

- Жетісу — тарихи-географиялық аймақЖетісу — тарихи-географиялық аймақ. Солтүстікте БалқашЖетісу — тарихи-географиялық аймақ. Солтүстікте Балқаш, солтүстік-шығысында СасықкөлЖетісу — тарихи-географиялық аймақ. Солтүстікте Балқаш, солтүстік-шығысында Сасықкөл менАлакөлЖетісу — тарихи-географиялық аймақ. Солтүстікте Балқаш, солтүстік-шығысында Сасықкөл менАлакөл, шығыста Жетісу (ЖоңғарЖетісу — тарихи-географиялық аймақ. Солтүстікте Балқаш, солтүстік-шығысында Сасықкөл менАлакөл, шығыста Жетісу (Жоңғар) Алатауы, оңтүстік және оңтүстік-батысында Солтүстік Тянь-ШаньЖетісу — тарихи-географиялық аймақ. Солтүстікте Балқаш, солтүстік-шығысында Сасықкөл менАлакөл, шығыста Жетісу (Жоңғар) Алатауы, оңтүстік және оңтүстік-батысында Солтүстік Тянь-Шаньжоталарымен шектеседі. Тарихи деректер мен зерттеулерде Жетісу атын құрайтын 7 өзен туралы түрліше пікір бар. А.К. ГейнсЖетісу — тарихи-географиялық аймақ. Солтүстікте Балқаш, солтүстік-шығысында Сасықкөл менАлакөл, шығыста Жетісу (Жоңғар) Алатауы, оңтүстік және оңтүстік-батысында Солтүстік Тянь-Шаньжоталарымен шектеседі. Тарихи деректер мен зерттеулерде Жетісу атын құрайтын 7

Талғар

Ортағасырлық Талғар қаласы - Алматы қаласынан 25 шақырым шығысқа қарай, қазіргі Талғар қаласының оңтүстік жағында орналасқан. Бұл - Іле жазығының ең ірі қалаларының бірі. Ортағасырлық қаланың қалған бөлігі өкінішке орай 20 га жуық аумақ қазіргі заманғы құрылыстар астында қалған.Талғар ірі әкімшілік, саяси, сауда орны ретінде жазба деректерде X ғ. көрсетіле бастады. Ал қала VIII ғасырдан XIII ғасырдың аяғына дейін өмір сүрді.

Талғардың Ұлы Жібек жолы бойындағы ірі сауда орталығы болғандығын импортты тауарлардың табылуы дәлелдейді.

Қала байланыстырушы аймақта орналасқандықтан бұл жерде көшпелілік пен отырықшы өмір салты тоғысып отырған. Мал шаруашылығы дамығандығын аулаларда орналасқан мал қамайтын албарлардың болуы дәлелдейді. Сонымен қатар егін шаруашылығы мен бақша өсіру ісі де дамыған.

ЕЖЕЛГІ ТАЛҒАР

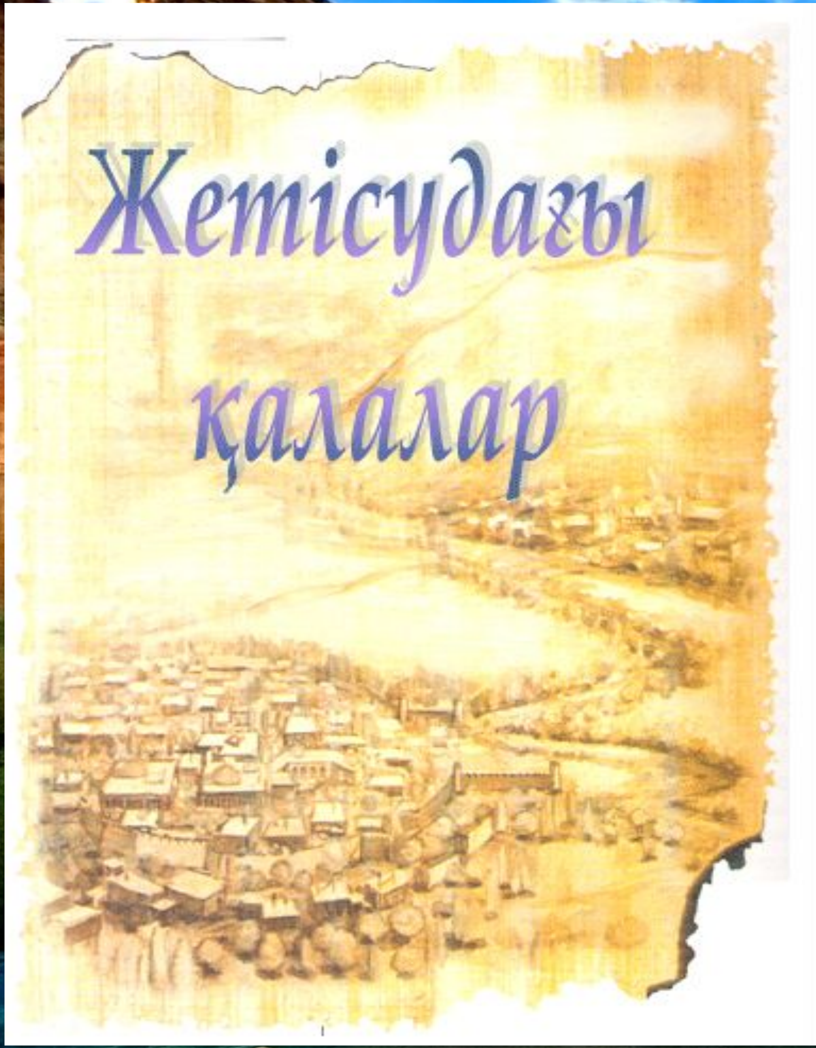

Талхир қаласының орны

Үй-жай. XI – XIII ғ. Талхир

Үй-жайдың іргетасы. Талхир

Тұрғын кварталдар. Талхир. Қазба жұмыстары кезінде

Aleksey Azarov (RFE/RL)

Үндінің шахмат фигурасы.
XI – XII ғг. Талхир

Шырақ. XII – XIII ғг. Қола. Талхир

Қола айна. XII ғ. Талхир. Қытайда жасалған

Ақшалар. Күміс, мыс.
XI – XII ғг. Талхир

Сүйектен қашап жасалған әр түрлі тұрмыстық бұйымдар. X – XII ғг. Талхир

Иран айнасы. XII – XIII ғг.
Талхир

Ирандық мыс құмыра
XII - XIII ғг. Талхир

Қоладан жасалған ауыр
әр түрлі шамдал.
XII – XIII ғ. Талх.

Жиегін айналдыра арабша жазу
жазылған және «ақ құс» сәті
бейнеленген ирандық қола айна.
XII – XIII ғ. Талхир

Жазуы бар ыдыс ернеуінің сынығы.
Керамика. XI ғ. Талхир

Арабша жазуы бар құмыраның
сынығы. Керамика. XI ғ. Талхир

Қарамерген

Қарамерген — Іле өзенінің бойындағы отырықтанған өркениетті қалалардың ең көнесі болып табылады. Ұлғайып, көркейген шағы XII-XIII ғасырларға сәйкес келеді. Аталған қалашық археологиялық зерттелу үстінде.Эрозия мен бұзылғанына қарамастан саман кірпіштен салынған ғимараттар мен салу жүйелері әлі күнге дейін сақталған. Егістікпен қоса қалада балық шаруашылығы маңызды рөл атқарыпты. Аңшылық та әрқашан бірінші орынға қойылғанына қаланың аты дәлел. Қарамерген қалашығы Балқаш көлінің оңтүстік жағалауында орналасқан. Сондықтан Алматы облысындағы туризмді дамыту тұрғысынан алғанда қалашық таптырмайтын объект екені даусыз. Қаланың құрдымға кетіп күйреуі моңғол шапқыншылығымен тығыз байланысты.

Ежелгі Қарамерген

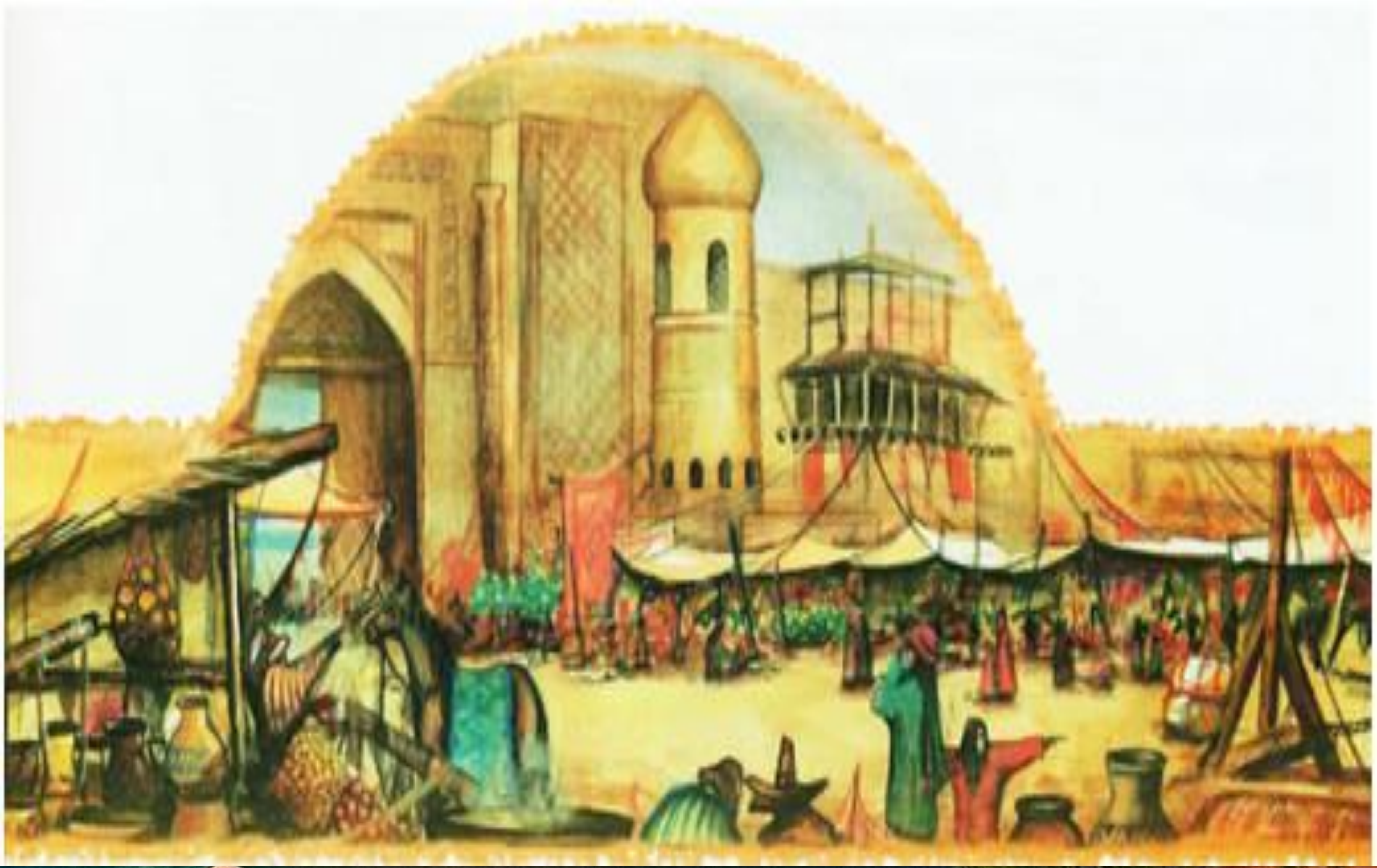

Ежелгі Қарамерген орны

Ежелгі алматы қаласы

Тянь-Шань жоталарының етегінде орналасқан әсем қаланы «бақша-қала» деп бекер атамаған. Көктем маусымында, оңтүстік алқаптардағы бау-бақшаларда алма, өрік, шие гүлдеген кезде қала ертегіге айналады. Алматы қаласының атауы алма сөзінен шыққан. Дәл осы жерде аты әлемге танымал апорт алмасы өседі. Кейбір деректерге сүйенсек, ескі замандарда осы жерде, яғни керуен жолы — Жібек жолында Алматы сауда мекені орналасқан. XIII ғасырда оны Шыңғысхан ордасы тас талқан етті. 1854 жылы ескі қала қалдықтарынан Верный қаласы пайда болды. Кеңес Одағы жылдары қала атауы Алма-Ата болып өзгертілді, 1929 жылдан 1997 жылға дейін Алма-Ата Қазақстан астанасы болды. 1993 жылы тәуелсіздік туралы Ата заң қабылданған сәттен бастап, бұрынғы Верный, одан кейінгі Алма-ата Алматы деп өзгертілді. Алматы теңіз деңгейінен 650-1200 метр биіктіктегі Іле Алатауының солтүстік бөктерінде орын алған. Қала жазықтықта орналасқан, үш жағын биік таулар мен жасыл массив қоршаған. Алматы — ЕуразияАлматы теңіз деңгейінен 650-1200 метр биіктіктегі Іле Алатауының солтүстік бөктерінде орын алған. Қала жазықтықта орналасқан, үш жағын биік таулар мен жасыл массив қоршаған. Алматы — Еуразия континентінің орталығы. ҚазақстанРеспубликасының оңтүстік-шығысында.

Көне тарихы

Б.з.д. 10-9 ғғ. қола дәуірінде қазіргі қала аумағы ертедегі жер өңдеушілер мен малшылардың қонысы болды. Бұған дәлел — ерте кездегі Тереңқара мен Бұтақты қоныстарының табылуы.

Б.з.д. 7 ғ.-б.з.д. сақ дәуірінде Алматы сақтардың, кейіннен үйсіндердің тұрғылықты жері болған. қорғандар мен қоныстардың ішіндегі ең танымалы — Есік қорғаныБ.з.д. 7 ғ.-б.з.д. сақ дәуірінде Алматы сақтардың, кейіннен үйсіндердің тұрғылықты жері болған. қорғандар мен қоныстардың ішіндегі ең танымалы — Есік қорғаны, онда «Алтын адам», Жалаулы қазынасы, Қарғалы диадемасы, жетісулық «көркемдік қоласы» — шамдар, құрбандық шалатын орын, қазан сияқты көне дәуір жәдігерлері табылған.

Б.з. 8-10 ғғ. Алматы өміріндегі келесі кезең орта ғасыр кезеңі. Бұл қала мәдениетінің даму, отырықшылыққа көшу, жер өңдеу мен қолөнердің дамуы, Жетісу аумағында көптеген қалалық қоныстардың пайда болу кезеңі. Қазба жұмыстарының нәтижесінде керамика, темір және сүйек бұйымдар табылған.

10-14 ғасырларда «Үлкен Алматы» аумағындағы қалалар Ұлы Жібек жолы бойындағы сауда байланысына қатысты. Алматы сауда, қолөнер және ауылшаруашылық орталығының біріне айналды. Бұған дәлел — осы жерде табылған 13 ғасырдың 2 күміс дирхемі. Бұл дирхемде алғаш рет қаланың аты аталынады.

e-history.kz

Здание детского приюта. 1892 год

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Ж. Таймағамбетов, Байпақов Қазақстан археологиясы Алматы 2006.
2. К. Байпақов Қазақстанның ежелгі қалалары Алматы 2005.
3. Қазақстанның физикалық географиясы, Алматы: Атамұра, 2008. ISBN 9965-34-809-X
4."Оңтүстік Қазақстан облысының энциклопедиясы"
5.Мың жылдық тарих. 2-бас. Орта ғасырлардағы Жетісу өлкесінің астаналары. - Алматы: «Credos», 2009. - 320 б.,